

Jaarlijkse evaluatie beheersing eikenprocessierups, seizoen 2024

Inleiding

De ambitie van gemeente Gemert-Bakel is om de eikenprocessierups (EPR) te beheersen door het natuurlijke evenwicht te herstellen, de biodiversiteit te verbeteren en te vergroten en het leefgebied van de natuurlijke vijanden van de EPR te versterken. Gemeente Gemert-Bakel wil, indien verantwoord, geen gebruik maken van preventieve maatregelen (EPR-nesten spuiten) en wil beperkt inzetten op curatieve maatregelen (EPR-nesten opzuigen).

Deze evaluatie geeft de ervaringen van 2024 weer, evenals welke maatregelen met het beschikbare budget zijn uitgevoerd. Daarbij wordt aangegeven wat we in 2025 gaan doen.

Terugkijk op het afgelopen seizoen

In deze paragraaf wordt teruggekeken op het seizoen 2024.

Aantal meldingen en ervaringen overlast

Op de gemeentelijke website staat hoe inwoners een melding kunnen maken over de eikenprocessierups. Het klantcontactcentrum van de gemeente geeft aan dat er in 2024 weinig contact is opgenomen met vragen of meldingen over de EPR. We zouden hieruit kunnen opmaken dat de overlast van de (brandharen van de) EPR beperkt was.

Maatregelen

Er wordt een onderscheid gemaakt in bestrijdingsmaatregelen en beheersingsmaatregelen.

Bestrijdingsmaatregelen

Er zijn in 2024 geen bomen gespoten (preventieve bestrijding). In 2024 zijn er door de Nationale Bomenbank op overlastlocaties EPR-nesten weggehaald (curatieve bestrijding). In de periode waarin de Vlinderfilterkasten worden gevuld, waren er weinig overlastlocaties. Daarom zijn er in deze periode op meer plekken nesten weggehaald dan alleen op de overlastlocaties.

Beheersingsmaatregelen

Voor het verhogen en verbeteren van de biodiversiteit en voor het versterken van het leefgebied van de natuurlijke vijanden van de EPR zijn verschillende maatregelen ingezet.

Groen in de openbare ruimte

Op verschillende locaties in de openbare ruimte zijn, vaak in samenwerking met vrijwilligers, bloembollenmengsels aangeplant (Millekens (Milheeze), Ruijschenbergstraat (Gemert), Boothuizen (Bakel) en Gildepad (Bakel)). De bloembollen zijn een aanvulling op het soortenrijkdom (biodiversiteit) en beleving.

Daarnaast zijn op een aantal locaties gemeentelijke bermen in gebruik genomen. Bij lopende projecten zoals het groot onderhoud voor asfaltwegen en zandwegen worden de kadastrale erfgronden opnieuw uitgezet en worden zo nodig gemeentelijke bermen teruggenomen en ingezaaid en/of aangeplant.

Minder eikenprocessierupsen, maar toename in het noorden

De overlast door de eikenprocessierups is de afgelopen jaren flink afgenomen. Ook deze zomer bleef de plaagdruk in het grootste deel van Nederland laag, vooral in het zuiden en westen. Hier zijn aanzienlijk minder rupsen en nesten waargenomen.

In Noord-Nederland is echter een andere trend zichtbaar. Op sommige locaties neemt het aantal rupsen juist toe. Vooral de aanwezigheid van grondblijvers, waar de rupsen onder de grond blijven, maakt de situatie lastig te voorspellen. Daarom is nauwkeurige monitoring essentieel om beter te kunnen inschatten wat we volgend jaar kunnen verwachten.

Provincie Noord-Brabant

Bomen en bossen

Er zijn nieuwe bomen aangeplant binnen projecten, vanwege herplanting en door middel van boomplantdagen. Op verschillende plaatsen in het buitengebied zijn in samenwerking met vrijwilligers solitaire landschapsbomen (*'vrijstaande bomen'*) aangeplant.

Daarnaast hebben we op verschillende locaties in de gemeentebossen revitaliseringswerkzaamheden uitgevoerd, met als doel deze klimaatbestendiger te maken. Daarbij is diversiteit van soorten gewenst. Soorten die opgewassen zijn tegen het veranderende klimaat en soorten die door goede strooiseigenschappen zorgen voor nutriëntenherstel in de bodem. Ook zijn er op ca. 17 locaties verspreid over de gemeente 'strakke' en soortenarme bosranden omgevormd naar meer gevarieerde randen.

Projecten met bewoners of scholen

Er zijn verschillende projecten voor vergroening. Zo krijgen basisscholen de mogelijkheid om speelplaatsen te vergroenen doordat plantmateriaal beschikbaar wordt gesteld.

Daarnaast maakt de gemeente in samenwerking met dagopvang De Mazzel zakjes met kruidenzaden/ bloemen die uitgedeeld worden bij verschillende bewonersbijeenkomsten. Ook zijn er ca. 40 geveltuintjes gerealiseerd bij bewoners, waarbij bewoners een waardebon ontvangen voor de wilde plantenkwekerij De Wilde Bertram in Gemert. Bewoners zorgen zelf voor aanplant en onderhoud.

Maaibeheer

Op de daarvoor geschikte locaties worden intensieve gemaaide grasvelden omgevormd naar een kruidenrijk/ bloemrijk grasland met een meerwaarde op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit en beheerbaarheid. Er is bij het natuurterrein Leemskuilendijk (Bakel) sinus-maaibeheer uitgevoerd. Dit is een vorm van maaien, waarbij veel variatie op het terrein wordt gecreëerd.

Aanleg en beheer landschapselementen

Er zijn verschillende landschapselementen aangelegd om variatie en soortenrijkdom in de omgeving te vergroten. Denk hierbij aan een poel, als stapsteen in een bestaand netwerk van poelen in de omgeving (natuurterrein de Hekker, Milheeze), houtsingels (natuurterrein de Hekker, Milheeze en Vogelenzang, Bakel) en op initiatief van het IVN Gemert-Bakel een oeverwaluwand (Bakelse Plassen, Bakel). Verder is er een flauwe oever, bloemrijk grasland en een bosje aangelegd (Hilakker, Bakel). Om invasieve soorten zoals de Reuzenberenklauw en de Japanse Duizendknoop op het vengebied Oude Zuth (Milheeze) te bestrijden, is er een raster geplaatst om schapenbegrazing te maken. Met de subsidieregeling Stila wordt de aanleg en het beheer van kleine landschapselementen gestimuleerd. Het budget voor deze regeling is voor twee jaar (2023-2024) vanuit dit budget verhoogd.

Bodem

In het najaar van 2024 is er op verschillende grasvelden (met intensief maaibeheer) blad gemulchd. Het mulchen en het laten liggen van blad draagt bij aan het verhogen van het organische stofgehalte en het bodemleven.

Daarnaast is er een voorbereidend bodem- en wateronderzoek uitgevoerd bij het vengebied Oude Zuth (Milheeze). Hier zou een deel van het ven en de oevers moeten worden uitgebaggerd/ afgeplagd, om het proces van verlanding tegen te gaan. In 2025 worden verdere plannen voor groot onderhoud uitgewerkt en uitgevoerd.

Fauna

Twee vogelwerkgroepen in de gemeente Gemert-Bakel hebben de afgelopen jaren nestkastenprojecten uitgevoerd voor verschillende soorten. De Vogelwerkgroep Bakel heeft zich dit jaar vooral gericht op het schoonmaken en repareren van bestaande nestkasten en het vervangen en plaatsen van nestkasten voor de huismus (25 duokasten), huiswaluw (25 neststenen) en gierwaluw (75 kasten) bij particuliere woningen.

Monitoring

Op verschillende manieren is de EPR en de biodiversiteit gemonitord.

- *Vlinderfilterhotels*

In de gemeente Gemert-Bakel waren er in 2024 acht Vlinderfilterhotels. Het parasiteringspercentage was ongeveer 80%, vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde van de afgelopen jaren. Landelijk neemt het percentage af.

- *Monitoringsplan*

Er wordt een monitoringsplan/ stand van zaken biodiversiteit Gemert-Bakel opgesteld. We willen de natuurwaarden behouden en verbeteren. Met behulp van het monitoringsplan kan worden bepaald of de natuurwaarden hetzelfde blijven, verbeteren of achteruit gaan. Hierin worden ook verschillende aanpassingen en uitbreidingen aangegeven om natuurdoelstellingen goed te kunnen monitoren.

Vooruitblik jaarlijkse aanpak

In deze paragraaf wordt vooruitgeblikt naar het jaar 2025 en daaropvolgend.

De plaagdruk van de EPR kent pieken en dalen. De afgelopen jaren was er een lage plaagdruk van de EPR met weinig overlast van de (brandharen van de) EPR. Vanwege de weersomstandigheden alsook vanwege het aantal rupsen in grondnesten in een verlengde diapauze (waarbij de ontwikkeling stilstaat) blijft het aantal rupsen in de toekomst onzeker. Na de zomer van 2024 zijn er (landelijk) een gering aantal vlinders gesignaleerd. Daarnaast was er een nat voorjaar. Hoewel het niet te voorspellen is, lijkt het hierdoor aannemelijk dat de plaagdruk ook in 2025 laag zal zijn.

Bestrijdingsmiddelen 2025

Net als voorgaande jaren zal er ook in 2025 geen preventieve bestrijding worden ingezet. Er wordt een beperkte overlast van de EPR verwacht. Alleen op overlastlocaties zal curatieve bestrijding worden ingezet.

Beheersingsmaatregelen 2025

We blijven de EPR op een natuurlijke wijze beheersen door het vergroten en verbeteren van de biodiversiteit en het versterken van de leefomgeving van de natuurlijke vijanden van de EPR. Dat draagt bij aan het duurzaam onderdrukken van de EPR-plaag. We willen gaan kijken of een meer gerichte aanpak kan worden ingezet, bijvoorbeeld door het creëren van bloemrijke gebieden en/of onderbeplanting bij eikenbomen of bij overlastlocaties van voorgaande jaren. Er zal hierbij rekening gehouden worden met locaties met een hoge gebruiksdruk, zoals bij scholen of centrumgebieden.

Binnen gemeentelijke taken wordt de biodiversiteit vergroot en versterkt. Zodra het monitoringsplan is vastgesteld, wordt gekeken of aanbevelingen uit het plan kunnen worden ingepast. Het versterken en vergroten van de biodiversiteit wordt niet alleen door de gemeente uitgevoerd. Lokale vrijwilligersorganisaties en inwoners dragen hier in belangrijke mate aan bij.

Monitoring 2025

Er is besloten om in 2025 geen monitoring door middel van Vlinderfilterkasten in te zetten. Nu er een lage plaagdruk van de EPR is, kan op een verantwoorde wijze onderzocht worden wat het effect is van de Vlinderfilterkasten. Bij de eerstvolgende evaluatie zal worden meegenomen wat de vervolgstappen zijn met betrekking tot de Vlinderfilterkasten.

Dennenprocessierups verspreidt zich vanuit Zuid-Europa naar België

De dennenprocessierups, een naaste verwant van de eikenprocessierups, trekt steeds verder noordwaarts vanuit Zuid-Europa. Recentelijk zijn in Wallonië, België, enkele exemplaren gesignaleerd. Hoewel deze rups nog niet in Nederland is waargenomen, is de kans aanwezig dat hij in de toekomst ook hier opduikt. Net als de eikenprocessierups heeft de dennenprocessierups irriterende brandharen, die gezondheidsproblemen kunnen veroorzaken bij mensen die ermee in contact komen.

Provincie Noord-Brabant

Kostenraming

Werkelijke uitgaven 2024

Er was een budget van € 165.000 beschikbaar voor het vergroten van de biodiversiteit, de natuurlijke beheersing en de curatieve bestrijding. Vanwege de lage plaagdruk van de EPR hebben we het budget met name kunnen besteden aan de natuurlijke beheersing en het vergroten van de biodiversiteit.

Uitgave FCL 6550117	Werkelijke uitgaven 2024
Preventieve bestrijding	€ 0
Curatieve bestrijding	€ 4.021
Natuurlijke beheersing/ vergroten biodiversiteit	€ 121.441,50
Monitoring	€ 6.461
Totale uitgave	€ 131.923,50

Geraamde uitgaven 2025

Voor de natuurlijke beheersing en curatieve bestrijding is er in 2025 € 145.000 beschikbaar. Er wordt een wat ruimer budget ingeschat voor curatieve bestrijding, omdat in 2025 niet met behulp van Vlinderfilterkasten wordt gemonitord. De maatregelen worden uitgevoerd binnen het beschikbare budget.

Uitgave FCL 6550117	Geraamde uitgaven 2025
Preventieve bestrijding	€ 0
Curatieve bestrijding	€ 12.500
Natuurlijke beheersing/ vergroten biodiversiteit	€ 132.500
Monitoring	€ 0
Totale uitgave	€ 145.000